

**TIJDSCHRIFT
VOOR
NUMISMATIEK**

**EUROPEES GENOOTSCHAP
VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE**

MEI-JUNI 1981 - VOL. XXXI - Nr. 3
TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

ALGEMENE VERGADERING VAN HET E.G.M.P. DENDERMONDE 29 MAART 1981

Nadat de afdeling het voorstel gedaan had de A. V. in Dendermonde te houden, heeft zij er ook een perfect geslaagde manifestatie van gemaakt. De plaatselijke autoriteit bood de stadhuiszaal aan als lokaal en de burgemeester vereerde de vergadering met zijn aanwezigheid. Ook de ontvangst van bezoekers en de begeleiding in het stadhuis werd zeer op prijs gesteld.

Om tien uur verwelkomde voorzitter G. Galle (uiterst rechts op de foto) alle aanwezigen en ondervoorzitter B. Van Dyck richtte een speciaal woord tot de Franstalige vrienden.

De voorzitter van ons genootschap, P. De Baeck, opende daarop officieel de vergadering, dankte de bloeiende plaatselijke vereniging en gaf lezing van zijn verslag: «In uitvoering van onze statuten brengen wij hierbij verslag uit over de activiteiten van het afgelopen jaar.

Het Genootschap - wij moeten het wel toegeven - is een groepering geworden van plaatselijke verenigingen die steeds meer en meer over eigen autonomie beschikken. Verschillende lange vergaderingen hadden als doel een eventuele aanpassing van de statuten voor te bereiden. De vergadering van de Raad van Beheer, gehouden op 31 januari te Brussel, besliste nochtans, rekening houdend met de complexiteit van het probleem, een beslissing naar latere datum op het einde van 1981 te verschuiven. Het zal dus de A.V. van 1982 zijn die het voorstel zal bespreken tot oplossing van het probleem.

Afgezien van het voorgaande verliep het jaar 1980 zonder veel geschiedenis. Ons Genootschap telt heden 20 lokale afdelingen, waarvan sommige zeer actief zijn en die zodoende een gegronde hoop tot ontwikkeling van het E.G.M.P. waarborgen.

Om te sluiten houden wij eraan te benadrukken dat het doel van ons Genootschap is, *onder vrienden* een wetenschap te bevorderen waaraan wij allen verknecht zijn, namelijk de numismatiek.»

- De voorzitter vraagt de A.V. enkele ogenblikken ingetogenheid ter nagedachtenis van hen die ons in het afgelopen jaar ontvielen.
- De algemene secretaris, H. Dewit, geeft daarop lezing van het werk van de Raad van Beheer.

- Penningmeester, P. le Maire, legt het financieel verslag voor.

De uitgaven, voornamelijk besteed aan het tijdschrift beliepen 914.524 Fr. tegen inkomsten ten bedrage van 746.229 F. De meeruitgave is het gevolg van verschuiving van de betalingsdata van de tijdschriften waarbij zeven nummers in het lopend jaar geboekt werden. Bovendien kostte de jubileumuitgifte (1/80) het driedubbele van een gewoon nummer en moet er tevens ook rekening gehouden worden met een steeds stijgende kostprijs vergeleken bij een stabiel gebleven lidgeld gedurende verschillende jaren.

Gelukkig kan een vermeerdering van 85 leden in 1980 genoteerd worden, wat bewijst dat de manifeste achteruitgang in ledenaantal sedert 1976 resoluut omgekeerd werd. Een deficit voor 1982 anticipierend, stelt de penningmeester een verhoging voor van de lidgelden voor 1982.

- De voorzitter geeft lezing van het positieve verslag van controle van de rekeningen.

Daarop volgde een geanimeerd debat over de toekomstige nieuwe structuren van het Genootschap en de financiële toestand. Op voorstel van G. Baurin besloot de A.V., met twee stemmen tegen, het lidgeld voor 1982 te verhogen tot 400 F (450 F voor leden wonende in het buitenland).

Hierna vroeg ondervoorzitter, M. Colaert, het woord en herinnerde eraan dat ter gelegenheid van de jaarlijkse A.V. een penning geslagen en opgedragen wordt ter ere van een beheerslid en als dank voor bewezen dienst. P. De Baeck, die het voorzitterschap van het Genootschap sedert 1965 op de schouders torst, heeft op de laatste vergadering van de Raad van Beheer de wens uitgedrukt, om persoonlijke reden, ontlast te worden van deze taak gedurende het jaar 1981. Daarom werd de penning dit jaar aan hem opgedragen.

Bij de overhandiging van de vergulde penning benadrukte M. Colaert, onder algemeen applaus, hoezeer het werk van de voorzitter gewaardeerd werd en onderlijnde hij hoe P. De Baeck steeds streefde de goede gang van zaken te bevorderen en de banden van vriendschap onder de leden steeds aanmoedigde. Ondervoorzitter, A. Dewil, vraagt op zijn beurt het woord om voorzitter P. De Baeck onder luid applaus een plakket te overhandigen dat het Genootschap hem aanbiedt als blijk van genegenheid en waardering.

Het programma voorzag hierna een spreekbeurt van professor R. Bogaert, doch wegens plotse ziekte de avond voordien, kon deze conferentie niet plaatsvinden.

Op vraag van de voorzitter nam J. Taelman, voorzitter van Brugge, het woord en gaf daarop voor de vuist weg een spreekbeurt over muntvondsten in het algemeen en zeer speciaal over de beroemde vondst van Atrecht (Arras). Met brio vertelde hij de met verwondering luisterende toehoorders gedetailleerde inlichtingen over deze vondst die hij persoonlijk had kunnen verzamelen.

Op het einde van de vergadering bood de heer Burgemeester van Dendermonde de voorzitter P. De Baeck een tinnen stadsschotel ter herinnering aan deze heuglijke dag aan. Elk lid van de Raad van Beheer ontving tevens in ceramiek een reproductie van het stadszegel. De Burgemeester zelf mocht de penning van het Genootschap in ontvangst nemen, waarop een Tourse groot afgebeeld staat die omstreeks 1300 geslagen werd te Dendermonde onder Jan van Namen.

Na de vergadering werd de drink aangeboden door de lokale afdeling, alsmede de penning van het Genootschap in aluminium, ten eerste naar waarde geschat. Vele verzamelaars gebruikten gezamenlijk het middagmaal in «Den Ommeganck». Twee gidsen, voor ieder taalgroep één, lichtten een rondleiding toe in het stadhuis dat kan bogen op een mooie verzameling schilderijen van de negentiende eeuwse Dendermondse school. Ook het museum werd aangedaan, waar op uitzonderlijke wijze het aspect, o.a. op numismatisch gebied, van de lokale geschiedenis uitgebeeld was.

Oprecht kan de afdeling van Dendermonde gefeliciteerd worden om de buitengewone geslaagde organisatie van deze onvergetelijke dag.

DE GOUDSCHAT VAN MESPELARE

Julien SWAELENS

Mespelare, een kleine gemeente nabij Dendermonde met ongeveer 350 inwoners, is hedendaags gefusioneerd met Dendermonde. Romaanse kerk, toren met beiaard, nabij de kerk een schandpaal en enkele tientallen huizen, verder in het omliggende enkele boerderijen, dit is Mespelare in grote trekken.

Inwoners uit Mespelare en omgeving vertellen fantastische verhalen over een goudschat die er in de 17de eeuw zou gevonden zijn en vernoemen daarbij fabelachtige bedragen. Deze vondst zou een enorme hoeveelheid gouden aurei, sieraden, gebruiksvoorwerpen tot zelfs een gouden wieg bevat hebben.

Verschillende vorsers waarvan 13 gekend met naam en ook enkele onbekenden hebben zich met de schat van Mespelare beziggehouden, maar geen enkele geeft juiste getallen noch hoeveelheden. Sommige beschrijvingen spreken van 1600 gouden munten en een grote hoeveelheid sieraden. Andere auteurs geven andere getallen en beschrijvingen. De ontdekker van de schat heeft zijn vondst nooit openbaar gemaakt en verkocht zijn stukken in loten, vandaar de onmogelijkheid om tot een volledige reconstructie te kunnen overgaan.

Grote moeilijkheden heeft hij ook ondervonden met de Spaanse overheid, die vergeefs heeft getracht de stukken te recupereren. Door een gelukkig toeval vond de heer L. Galesloot in rijksarchieven in 1875, het onderzoek terug dat werd gedaan in deze zaak door de Spaanse commissarissen.

Uit deze onderzoeken is het volgende gebleken: de schat werd ontdekt in april 1607 in de wijk De Hofstede. De vinder verkocht een lot van 108 gouden aurei aan een goudsmid te Antwerpen, 200 aan een goudsmid te Mechelen, 100 stukken aan een Spaans functionaris te Aalst en later nogmaals 45 stukken aan dezelfde functionaris.

Over deze 45 laatste stukken bestaat er betwisting. Ongeveer 450 stukken werden dus openbaar gemaakt maar bijna met zekerheid mag worden aangenomen dat de ontdekker nooit de waarheid heeft gesproken over de vondst tijdens het onderzoek door de Spaanse overheid.

In 1607 beschrijft Miraeus in *Chronicon belgicum* op bladzijde 457 een ganse reeks van deze aurei en noemt de keizers die er op voorkomen, het aantal munten geeft hij echter niet. Heel waarschijnlijk werden vele stukken verkocht en nooit openbaar gemaakt.

Uit de eigendommen die de vinder kocht, mag met zekerheid worden afgeleid dat de schat zeer groot was, maar daaruit het aantal stukken afleiden is onmogelijk.

De verzameling van burgemeester Rocockx van Antwerpen is samengesteld uit stukken van de schat van Mespelare; later zijn zij terechtgekomen in de verzameling van de hertog van Aarschot. In de verzameling van koningin Christina van Zweden bevinden zich eveneens stukken uit genoemde schat.

Onze vorsten van die tijd Albrecht en Isabella waren eveneens geïnteresseerd in deze zaak en hebben heel waarschijnlijk stukken in hun bezit gehad.

GRAVURES OP DE BRITSE MUNTEN VAN KONINGIN VICTORIA TOT ELISABETH II

Joris FREDERICKX

1. Inleiding

Bij mijn speuractie in de wereld van de Britse munten van koningin Victoria (1837-1901) tot en met Elisabeth II (1952-) werd ik erg aangesproken door de attractieve gravures.

Deze gravures zijn niet zomaar uitgewerkt; ze zijn zeer betekenisvol en bevatten veel symboliek. Bovendien voeren ze je gedeeltelijk in de geschiedenis van het Verenigd Koninkrijk mee en zijn ze getuigen van de trouw van het Britse volk aan zijn koningshuis.

In elk geval waren het voldoende ontdekkingen om me aan een studie van de gravures uit de vermelde periode te wagen.

Het is geenszins de opzet geweest zo volledig te willen zijn dat ik alle varianten zou behandelen. Deze laatste werkwijze zou het gevaar ingehouden hebben dat deze studie louter een opsomming van gegevens werd.

Graag dank ik The British Numismatic Society te Londen voor de bereidwilligheid waarmee ze mij de antwoorden op mijn vragen verschaft heeft.

2. Schilden

Door de eeuwen heen gebruikten krijgers schilden als verdedigingswapen. Dat een schild eveneens als heraldisch wapen kan gebruikt worden, wordt door wat volgt aangetoond.

In 1227 schonk Hendrik I van Engeland zijn schoonzoon een versierd schild. Dit gebaar lag aan de basis van een gewoonte die nog heden voortduurt.

Het schild was een huwelijksgeschenk voor Geoffrey Plantagenet, de laatste graaf van Anjou, en het is tegelijkertijd het oudste in Engeland bekende voorbeeld van heraldiek.

Reeds vóór koningin Victoria en nu nog onder de regering van Elisabeth II zien we op de keerzijde van heel wat Britse munten een verzameling van schilden van Engeland, Schotland en (Noord-) Ierland.

De drie Engelse luipaarden, de Schotse leeuw en de Ierse harp worden samen op schilden in kruisvorm (afb. 1-1 florin, Ag, Kz. 1927-36), op een gevierendeeld schild (afb. 2-1/2 crown, Ag, Kz. 1927-36) en in V-vorm (afb. 3-1 florin, Ag, Kz. 1893-1901) voorgesteld.

De twee grote broertjes in Groot-Brittannië, Engeland en Schotland, werden op de koper-nikkelen shillings, die in de periode van 1953-1966 geslagen werden, afzonderlijk nog eens extra in de verf gezet. Zo waren er stukken met op de keerzijde uitsluitend de Schotse leeuw in het schild (afb. 4-1 shilling, Cu-Ni, Kz. 1953-66) en andere met alleen de Engelse luipaarden (afb. 5-1 shilling, Cu-Ni, Kz. 1953-66).

En dat de twee even hiervoor genoemde naties parels aan de Britse kroon zijn, bewijst het Sint-Georgekruis op een Tudorroos op de keerzijde van het zilveren 3 pencestuk (1937-44) (afb. 6-3 pence, Ag, Kz. 1937-44) en het kleine schild met het Sint-Andrewkruis links naast de Schotse leeuw op de keerzijde van de onder George VI geslagen shilling (afb. 7-1 shilling Ag, Kz. 1937-46, Cu-Ni, Kz. 1947-51).

Wanneer men wat verder de afbeeldingen 10 en 20 aandachtig bekijkt, bemerkt men op het door Britannia vastgehouden schild «the Union Jack»: het Engelse Sint-Georgekruis, het Schotse Sint-Andrewkruis en het Ierse Sint-Patrickkruis.

3. Niet zo maar een dier...

Het wapen van het Verenigd Koninkrijk is de geschiedenis van het rijk zelf. Het crownstuk (afb. 8-1 crown, Ag, Kz. 1937) dat de Royal Mint onder de regering van George VI sloeg, is echt een overzicht van het wel en wee van de Kroon. Op deze munt staan heel wat symbolische voorstellingen en motto's die de geschiedenis zijn ingegaan.

In deze rubriek bespreken we toch eerst de dieren die in het wapen van Groot-Brittannië voorkomen.

Als heraldisch wapendier was de eenhoorn zeer geliefd; hij komt ondermeer in het wapen van de Schotse koningen voor en vandaar ook in dat van het Verenigd Koninkrijk. Hierboven zien we de eenhoorn als rechtse schilddrager (afb. 8). Dit mysterieus -magische dier werd aan het wapen toegevoegd door James I (1603).

De linkse wapendrager in het Britse wapen is eveneens een dier: de leeuw (afb. 8). Dit beest is het beeld van grootmoedigheid en dapperheid en tevens van vorstelijke macht. We dienen nu even onderscheid te maken tussen de Britse en de Schotse leeuw.

- Op volgende munten zien we de Britse:
- 1 shilling, Ag, Kz. 1927-36 (afb. 9). Boven de kroon, staat hij als de ware bewaker van de «Kroon».
 - 50 new pence, Cu-Ni, Kz. 1969 - (afb. 10). Bij Britannia. Hier in sfinxhouding als gezet, maar tevens als hoeder van het Rijk.
 - 10 new pence, Cu-Ni, Kz. 1968 - (afb. 11). Als kroondrager. Zelfverzekerd, ietwat arrogant.

Ook de Schotse leeuw wordt op verschillende manieren voorgesteld. De leeuw van Schotland (in het gevierendeeld schild) (afb. 8) werd door de reeds vermelde James I in 1603 aan het wapen toegevoegd. In de vorige rubriek zagen we hem reeds in close-up (afb. 4) en als drager van een zwaard en een scepter (afb. 7).

Richard Leeuwenhart droeg drie luipaarden in zijn schild (omstreeks 1190) (afb. 5). Diezelfde «liebaarden» ziet men in het gevierendeeld schild (afb. 2 en 8). Zoals men opmerkt wordt de luipaard geheel als leeuw afgebeeld, maar zijn houding is stappend terwijl hij het gelaat naar de toeschouwer keert, de kop in vooraanzicht.

Naast de wapendieren werden ook het winterkoninkje en de adelaar gegraveerd. Sint-George en koningin Elisabeth II te paard, worden in een volgende rubriek wat uitgebreider belicht.

Het loont de moeite even de lieflijke voorstelling te bekijken van het winterkoninkje (afb. 12-1 farthing, Br, Kz. 1937-56), dat één der kleinste vogeltjes van Groot-Brittannië is. Twintig jaar lang werd het afgebeeld op het muntstukje met de kleinste nominale waarde.

Als zinnebeeld van kracht gold de adelaar (afb. 13-1 crown (25 pence), Ag, Kz. 1977 en Cu-Ni, Kz. 1977) en ook als symbool van vorsten en volken. Deze eerder mislukte voorstelling ervan vindt men op de crown (25 pence)

uit 1977, een herdenkingsstuk geslagen naar aanleiding van het zilveren regeringsjubileum van de huidige Britse vorstin.

4. Planten met een bijzondere betekenis

Op de munten van koningin Victoria tot en met de hedendaagse stukken worden vaak planten gegraveerd.

De Tudorroos, de distel en het klaverblad zijn de meest voorkomende en zien we reeds onder de pas vernoemde vorstin. Deze drie planten worden zeer vaak samen op de keerzijde voorgesteld (afb. 14-2 shillings, Ag, Kz. 1937-46 en Cu-Ni, Kz. 1947-51), maar de roos en de distel komen ook soms afzonderlijk voor (afb. 6-3 pence, Ag, Kz. 1937-44 en afb. 15-5 new pence, Cu-Ni, Kz. 1968).

Dat ze zowel onder Victoria, Edward VII, George V, George VI en Elisabeth II op Britse geldstukken staan, is allicht te verklaren door het feit dat elk van deze planten het embleem van één van de Britse naties is.

De Tudorroos is de «engelse» roos. Ze bestaat uit de op elkaar liggende rode roos en de witte, die de respectieve insignes waren van de rivaliserende huizen van Lancaster en York, die in de 15de eeuw om de macht streden. De Tudorroos stelt de eendracht na het beslechten van de strijd voor.

Over de oorsprong van de distel als embleem tast men enigszins in het duister. Hij werd in 1540 als Schots embleem erkend, maar verscheen als insigne reeds op het einde van de 14de eeuw.

Voor (Noord-) Ierland staat het klaverblad, dat in verband wordt gebracht met de legende van Sint-Patrick, de patroonheilige.

En die vierde natie, Wales? Als verstoteling werd ze lang stiefmoederlijk behandeld. We bemerken echter onder de regering van Elisabeth II het
Welsh 16-1 crown, Cu-Ni, Kz. 1953 en 5 shillings,
Cu-Ni ijd voor gelijkberechtiging van de verschil-
lende ninkrijk heeft Wales hier weer een figuurlijk
punt gescoord.
De prei komt weliswaar samen met de andere emblemen voor, maar het is toch een duidelijk teken aan de wand!

Mooi is het koper uit de 1937-52). In h meerdere, tot

in nikkel-geel - geel Cu, Kz. heeft evenwel het reeds ver-

noemde Engels gras of strandkruid, maar ook zuinigheid, spaarzaamheid. Waarom de Britse Postspaarbank (Post Office Savings Bank) het «thrift» als symbool gekozen heeft, ligt dan ook voor de hand.

Vooraf op de Victoriaanse munten en op die uit de tijd van Edward VII worden laurier- en eiketakken afgebeeld. Merkwaardig is wel dat op de keerzijde van het «Maundy money» (geld dat op Witte donderdag door de Hofaalmoezenier aan een aantal armen gegeven wordt) steeds samen- gebonden eiketakken staan (afb. 18-4 pence Maundy money, Ag, Kz. 1902-1910).

5. Een historische gebeurtenis

Bijna traditioneel heeft Groot-Brittannië een isolationistische politiek gevoerd. Toch heeft het onder invloed van onstuitbare krachten en niet in het minst omwille van noodwendigheden de stap naar de Europese Econ- omische Gemeenschap gezet (zij het schoorvoetend).

Dat deze lang sluimerende werkelijkheid-in-wording in 1971 al een ver- uitwendiging vond in de overgang van het pond-shillingmuntstelsel naar het tiendelig stelsel, zal niemand ontkennen.

Enkele jaren later was het dan zo ver: Groot-Brittannië trad toe tot de E.E.G. en reikt zijn 8 Europese partners de hand. Deze historische ge- beurtenis wordt in 1973 vereeuwigd op de keerzijde van het 50 new pen- cestuk uit koper-nikkel, waarop «de negen» elkaar de hand reiken (afb. 19-50 new pence, Cu-Ni, Kz. 1973).

6. Groot-Brittannië als zeemogendheid

Tijdens het «Promenadeconcert in de Royal Albert Hall» te Londen hoorde en hoort men nog steeds zingen «Britannia rules the waves». En toch heeft «Britannia» op dit terrein wat van haar pluimen verloren. Welis- waar is het Britse Rijk nog een vooraanstaand zeevarend land, maar over zijn maritiem verleden denken we toch terug als een «oude glorie».

Ook de munten van de periode die we hier behandelen, weerspiegelen dat groots, maritiem verleden.

Misschien is de vuurtoren, links van de zittende Britannia, op de bronzen pennystukken die tussen 1937 en 1967 geslagen zijn, wel een symbool van de «macht ter zee», van de binding van het land met de zeven wereldzeeën (afb. 20-1 penny, Br, Kz. 1937-51).

De drietand, het attribuut van de god der zee, Neptunus, die Britannia in

haar hand houdt, spreekt ontegensprekelijk boekdelen (zie eveneens afb. 20).

Links van de staande Britannia op de voorzijde van de «British Trade Dollar» - weer zo een eigenaardigheidje - staat een naar links varende driemaster (afb. 21 - British Trade Dollar, Ag, Vz. 1895-1935). Wel zonder woorden, nietwaar?

Een ander schip is de «Golden Hind», het vlaggeschip waarmee Sir Francis Drake in de 16de eeuw op de Spaanse nederzettingen op de westkust van Amerika plunderde en aldus met het gestolen goud en de andere geroofde bezittingen zijn land verrijkte. (afb. 22-1/2 penny, Br, Kz. 1949-53).

7. Personen en andere figuren

Op munten zijn naast andere afbeeldingen steeds personen en figuren gereproduceerd geworden. Door de machthebbers uit de Oudheid werd van de muntslag gebruik gemaakt om de onderdanen een beeld (vaak zeer fel geïdealiseerd) van de doorluchtige heersers te verspreiden.

Sommige goudstukken van verschillende waarde werden zelfs «soeverein» geheten omdat de soeverein erop afgebeeld stond. Niettegenstaande de visuele mogelijkheden van vele massamedia is de voorstelling van de regeerder op muntstukken tot op onze dagen in gebruik gebleven.

Sinds koningin Victoria hebben we volgende personen of figuren op munten afgebeeld gezien:

A. Vorsten:

hun portret komt voor op de voorzijde

<i>Koningin Victoria</i>	<i>(1837 - 1901)</i>
<i>Koning Edward VII</i>	<i>(1901 - 1910)</i>
<i>Koning George V</i>	<i>(1910 - 1936)</i>
<i>Koning George VI</i>	<i>(1936 - 1952)</i>
<i>Koningin Elisabeth II</i>	

<i>Koningin-moeder Elizabeth</i>	<i>(1952 -)</i>
----------------------------------	-----------------------

In Groot-Brittannië zijn herdenkingsuitgiften tamelijk zeldzaam. De emissie van een crown ter herdenking van de 80ste verjaardag van de koningin-moeder Elisabeth is op zichzelf reeds een gebeurtenis. De munt van eerder minieme faciale waarde (25 pence, dus minder dan 20 BF) wordt uit koper-nikkel vervaardigd, maar er zal eveneens een versie verschijnen uit zilver 925/1000 in proof-kwaliteit.

Het is de eerste keer dat een lid van de koninklijke familie op een Engelse munt afgebeeld wordt. Herinneren we er aan dat de moeder van de huidige vorstin, geboren Lady Elisabeth Bowes-Lyon, een afstammeling is van het vroeger koninklijk huis der Stuarts. In 1926 huwde zij de tweede zoon van George V die dan ingevolge de troonsafstand van Edward VII de koningstitel verwierf.

B. Andere personen of figuren:

a. Winston Churchill

Als herinnering aan de overleden Sir Winston Churchill werd een herdenkingsmunt (1 crown, Cu-Ni, Kz. 1965) geslagen waarop «de bulldog» zich op de keerzijde ervan tamelijk nors naar rechts draait.

Voor Churchill is het een grote (posthume) eer op een geldstuk te zijn vereeuwigd, daar de personen op de munten toch meestal monarchen zijn.

b. Sint-George

Gewoonlijk wordt deze heilige voorgesteld zoals men op afbeelding 23 ziet: te paard, de draak bekampend. Meer gestileerd komt Sint-George op de keerzijde van de zilveren crown uit 1935 voor en het wordt al eerder een zoekertje om hem op de keerzijde van de halve crown (1893-1901) onder het schild te ontwaren.

c. Cupido

Dat natuurlijk ook personen van koninklijken bloede niet aan de pijlen van Cupido kunnen ontsnappen, wordt alweer een keer bevestigd door een herdenkingsmunt die n.a.v. het zilveren huwelijksjubileum van het huidige Britse koningspaar werd vervaardigd. Als men wat nauwkeuriger observeert, dan bemerkt men de god der liefde uit de Romeinse mythologie tussen de gekroonde monogrammen E(lisabeth) en P(hilips) (afb. 24-25 new pence, Cu-Ni, Kz. 1972).

d. Britannia

Britannia is het zinnebeeld van Groot-Brittannië en dat reeds van lange tijd vóór koningin Victoria. We zouden ook hier dieper kunnen ingaan op de verschillende manieren waarop ze wordt afgebeeld. Laat het nochtans volstaan er op te wijzen dat ze steeds met schild en drietand poseert. We zien haar zowel staande als zittende, met en zonder het gezelschap van de Britse leeuw. Op de afbeeldingen 10 en 20 kunnen we onze kennismaking met Britannia hernieuwen.

8. Symbolen van koninklijke en aanverwante macht.

Of we nu met een presidentieel regime, een monarchie of zelfs met een diktatuur te maken hebben, feit is dat alle machthebbers steeds symbolen hebben gebruikt om hun macht te benadrukken, te verzinnebeelden.

In deze laatste rubriek zullen we uiteraard de symbolen van de «koninklijke» (of aanverwante) macht behandelen.

Vergen de scepter en het zwaard (afb. 7), alsook de kroon (afb. 7 en 9) nog enige toelichting i.v.m. het onderwerp van deze rubriek? Het zijn wel de meest bekende koninklijke zinnebeelden.

Uit het kommentaar bij enkele voorheen beschreven muntstukken blijkt dat dieren als de adelaar (afb. 13) en de leeuw (afb. 11) gewoonweg als symbool van vorstelijke macht gebruikt werden.

De prinsen van Wales hebben struisveren als insigne (afb. 25-2 new pence, Br. Kz. 1971). Ze werden eerst door Edward de Zwarte Prins gebruikt, die ze op zijn beurt van Jan de Blinde, koning van Bohemen en graaf van Luxemburg, zou hebben overgenomen, nadat deze laatste in 1346 in de Slag van Crecy gedood werd.

In 1348 stichtte Edward III de nobele «Orde van de Kouseband». Het 1/2 crownstuk uit de jaren 1887-92 (afb. 26-1/2 crown, Ag, Kz. 1887-92) toont op de keerzijde de halsketting van deze orde.

De eerste Tudormonarch, Henry VII, gebruikte weleer een valhekkens als kenteken. Nu is het dit van het Paleis van Westminster (the House of Parliament) dat met kettingen afgebeeld wordt op het veelhoekig stuk van 3 pence (afb. 27-3 pence, Ni-geel Cu, Kz. 1953-67).

De kroonjuwelen van Groot-Brittannië worden in de «Tower» bewaard en bewaakt. De «Ampulla» en de «Anointing Spoon» maken er deel van uit. De «Ampulla» is het gouden vat dat de heilige olie voor de zalving van de soeverein tijdens de kroningsceremonie bevat. De «Anointing Spoon» is de zalvingslepel, een ander attribuut voor deze plechtigheid. Onder de vorstelijke adelaar op afbeelding 13 bemerkt men deze twee voorwerpen.

13

15

16

14

17

19

23

20

22

24

18

21

25

26

27

EEN BELANGRIJKE VARIANTE VAN DE ROBUSTUSDAALDER ONTDEKT IN HET BRITISH MUSEUM

R. WAERZEGGERS

Tijdens de reis die Numismatica Leuven organiseerde, kwam ik in het Coin Department van het British Museum tot een verrassende ontdekking. Een Robustusdaalder uit de verzameling van het museum bleek niet overeen te stemmen met het normale type dat door A. De Witte in zijn «Histoire monétaire des Comtes de Louvain, Ducs de Brabant et Marquis du Saint-Empire Romain» onder nummer 802 als volgt beschreven wordt:

Vz.: Gekroond schild met de Brabantse leeuw. Aan weerszijden een gekroonde letter B.
handje MONAETA.DVCATVS.BRABANTIAE.1584.

Kz.: Krijger rechtop in antieke uitrusting, zwaait een zwaard met de rechterhand, een schild aan de linkerarm. Achter hem verheft zich dreigend de Brabantse leeuw.
.CONFORTARE / ET / .ESTO.ROBVSTVS.

De keerzijde van de daalder in het British Museum (zie bovenstaande foto) is van hetzelfde type als de normale stukken, met slechts enkele minieme verschillen bij de uitbeelding van de krijger (o.m. zijn helm en de rechtervoet) en de leeuw.

De voorzijde vertoont echter belangrijker afwijkingen:

- het wapenschild dat anders vrijwel geheel is afgerond en slechts een kleine punt heeft in de vorm van een accolade, loopt hier uit op een punt gevormd door vrijwel rechte lijnen;
- het wapen van Brabant is getooid met een kroon bestaande uit een met edelstenen afgezette band waarop grote lelies afwisselen met twee boven elkaar geplaatste parels, in plaats van een uit hermelijn en fluweel vervaardigde muts;
- het omschrift is volledig anders en luidt als volgt:
MONETA.ARGENTEA.C.M.BR.A 1584

Deze afwijkingen zouden er kunnen op wijzen dat het hier om een valse munt gaat. Een aantal factoren sluiten echter de mogelijkheid van een vervalsing «uit de tijd» vrijwel zeker uit:

- deze daalder vertoont in alle opzichten dezelfde stijl als de normale Robustusdaalder en is zeker het werk van een bekwaam vakman;
- de afwijkingen, zowel wat betreft het munttype als het omschrift op de voorzijde, zijn duidelijk gewild en niet het gevolg van technisch onvermogen en ongeletterdheid;
- het stuk lijkt op zicht (een chemische analyse was uiteraard onmogelijk) uit goed zilver te bestaan, zelfs op de gekraakte plaatsen op de keerzijde;
- het gewicht van het hier besproken exemplaar (28,27 g) stemt vrijwel volledig overeen met de ordonnantie van 7 september 1584, die de aanmaak van deze munten regelde. Er dienden immers 8 73/123 Robustusdaalders vervaardigd te worden uit één Troyse mark (= 244,7529 g) metaal, wat neerkomt op 28,48 g per stuk.

Vermits de belangstelling (en de hoge prijzen) voor de moderne Brabantse munten slechts een tamelijk recent verschijnsel is, lijkt het ook weinig waarschijnlijk dat deze Robustusdaalder een imitatie «ten gerieve» van de verzamelaars zou zijn. Een dergelijke vervalsing zou trouwens eerder te vinden zijn in de verzameling(en) van de enkele personen die vroeger belangrijke sommen aan dit soort munten spendeerden.

Voor de aanmuntingen op naam van de Staten van Brabant vonden twee openingen van de muntbus plaats. De processen-verbaal hiervan geven aan dat slechts tijdens de eerste van deze periodes, gaande van 19 september 1584 tot 12 juni 1585, hele Robustusdaalder werden vervaardigd. Het hier behandelde stuk moet mijns inziens dan ook helemaal aan het begin van de muntslag voor de Staten geplaatst worden, temeer daar uit het verloop van de gebeurtenissen bij het begin van de uitgifte een geloofwaardige en aanvaardbare verklaring voor het bestaan van deze variante is af te leiden.

De ordonnantie, die het gewicht en gehalte van de uit te geven muntsoorten vastlegde, verscheen op 7 september 1584. Alhoewel de instructie, met een tekening van al de geplande denominaties, slechts op 20 september volgde, werd - blijkens het proces-verbaal van de eerste opening van de muntbus - reeds op 19 september met de aanmunting begonnen. Pieter Baseliers, de Antwerpse muntmeester, had dus de productie op gang gebracht zonder de instructie af te wachten, waaruit blijkt dat de stempels voor deze eerste stukken niet vervaardigd werden naar dit officieel document.

Vermits omwille van de gewijzigde politieke situatie de afbeeldingen en omschriften op de munten volledig nieuwe creaties waren, dienden de geselecteerde ontwerpen hoogstwaarschijnlijk eerst nog aan de Staten van Brabant ter goedkeuring voorgelegd te worden. Vermoedelijk heeft de stempelsnijder van de Antwerpse Munt, om tijd te winnen en in de veronderstelling dat aan de gemaakte keuze toch niets zou veranderen, de eerste matrijzen gegraveerd aan de hand van deze voorlopige typen zodat, wanneer via de instructie bekend raakte dat op het laatste ogenblik enkele wijzigingen aan het type voor de zilverstukken werden aangebracht, reeds een aantal daalder vervaardigd waren. Mogelijk werd de aanmunting zelfs nog enkele dagen met het afgekeurde type voortgezet tot de nieuwe stempels klaar waren.

Het belangrijkste verschil met de normale Robustusdaalder is vanzelfsprekend het afwijkend opschrift op de voorzijde, waarin vooral de ongewone afkortingen C.M. opvallen. Mijns inziens staan deze letters voor C(ivitas) M(echliniae) daar de heerlijkheid Mechelen, niettegenstaande

deze zich midden in het hertogdom Brabant bevond, toch een administratief afzonderlijk geheel vormde met onder andere een eigen vertegenwoordiging in de Staten-Generaal.

Normaal gezien werd Mechelen als aparte entiteit slechts op de Brabantse munten vermeld wanneer het hertogelijk muntatelier in deze stad was gevestigd. Het is dan ook abnormaal om haar naam op een produkt van de Antwerpse Munt terug te vinden. De aanwezigheid te Antwerpen van Mechelse vertegenwoordigers en/of vluchtelingen - hun stad was kort voordien door Farnese ingenomen - was wellicht de aanleiding hiertoe.

Het hoeft ons niet te verwonderen dat dit opschrift uiteindelijk geen genade vond in de ogen van de Staten van Brabant. Omwille van zijn gewrongen constructie enerzijds en anderzijds misschien ook omdat ze zich niet gerechtigd achtten om in naam van de heerlijkheid Mechelen aan te munten. Bovendien ontbrak het muntteken en het spreekt vanzelf dat deze zware vergetelheid op de verbeterde versie werd rechtgezet.

Indien deze verklaring voor het opschrift juist is, betreft het hier bovendien de laatste munt waarop Mechelen wordt vermeld.

Anderzijds vond men de kroon boven het wapen van Brabant vermoedelijk te zeer een vorstelijk symbool om op geschikte wijze de nieuwe regeringsvorm te karakteriseren en verving men haar door een muts met een meer republikeins karakter; tegelijkertijd werd dan van de gelegenheid gebruik gemaakt om het wapenschild met rechte punt - in 1584 reeds ouderwets van vorm - te moderniseren.

Deze ontdekking toont eens te meer aan dat, ondanks de steeds toenemende belangstelling voor de munten van de Zuidelijke Nederlanden, dit domein van de numismatiek veel minder volledig is gekend dan algemeen wordt gedacht. Dit is ongetwijfeld voor een goed gedeelte te wijten aan de houding van de hedendaagse verzamelaars die de naslagwerken te zeer als evangelie beschouwen en geen interesse meer betonen voor origineel onderzoekswerk⁽¹⁾.

(1) Dit artikel werd met toelating overgenomen uit «Maandelijks Tijdschrift voor Numismatiek», 5de jaargang, nr. 7, juli 1978, uitgegeven door Numismatica Leuven.

BIBLIOGRAFIE

«Munt in Limburg»

In de reeks publicaties uitgegeven door de Provinciale Dienst voor het Kunstpatrimonium en ter gelegenheid van de tentoonstelling in het Provinciaal Gallo-Romeins Museum te Tongeren, heeft de werkgroep «Munt in Limburg» en de afdeling vormgeving en communicatie een werkschrift uitgegeven over de numismatiek en de muntproductie in Limburg in het bijzonder.

Wij zouden onmiddellijk willen stellen: een lang verbeide realisatie recht in de roos! Naar vorm, prijs en inhoud voelen wij ons verplicht dit werk alle numismaten hartelijk aan te bevelen.

De studie werd niet alleen opgevat als een begeleiding van de tentoonstelling te Tongeren maar is van blijvende waarde. Waar men eerst de techniek van het muntslaan, op een eenvoudige en klare wijze aantoon, wordt daarna de nodige aandacht besteed aan de muntstempels en tracht men op overzichtelijke manier de organisatie van een middeleeuws muntatelier uit de doeken te doen. Op een aangepaste manier wordt dan de sluier gelicht over het rekenen met penningen en op een speelse en overzichtelijke wijze uitgebeeld.

Op een wetenschappelijk en geschiedkundig gerechtvaardigde basis worden de Limburgse muntateliers onder de loep genomen. Voor elk atelier wordt in tientallen voetnoten bronvermeldingen en verdere bibliografie aangeprezen. Een twintigtal platen maken dit alles nog overzichtelijker. Het geheel is aangenaam om lezen, gekruid met ontelbare vergelijkingen en kleine anecdoten. In dit verband een klein voorbeeld dat eerder amusant overkomt bij het lezen, als de steller op bladzijde 70 vermeldt hoe de doodstraf voor valsmunterij «verlicht» werd tot onthoofding met het zwaard in plaats van doodkoken in een ketel.

Werkelijk het neusje van de zalm waar niet alleen de muntverzamelaar, maar ook zij die enige belangstelling hebben voor het verleden, uitzonderlijk zullen van genieten. Tot besluit herhalen wij nogmaals tot alle numismaten: dit werk is een «verplichting» tegenover uzelf. «Munt in Limburg», 159 pagina's, verkrijgbaar op het Documentatiecen-

trum van de Provinciale Dienst voor het Kunstpatrimonium, Begijnhof 59, 3800 Sint-Truiden. Tel. 011/67.65.79. Prijs: 250 BF (plus 25 BF verzendingskosten). Het boek moet eerst besteld worden, waarna de betalingsmodaliteiten meegedeeld worden. Verder vestigen wij er de aandacht op dat vanaf het derde bestelde exemplaar 25% vermindering toegekend wordt.

A.D.

«Monnaies de Hainaut» door Paul Lucas

De reputatie van de dynamische voorzitter van de afdeling Tubize moet niet meer gemaakt worden. Ieder verzamelaar weet dat hij over een periode van meer dan 40 jaar grondige vorsing een schat aan numismatische wetenschap vergaard heeft. Het is een deel van deze oogst die hij nu de verzamelaars aanbiedt, voornamelijk zij die geïnteresseerd zijn in de Henegouwse numismatiek.

Men weet dat daar de muntproductie aanliep tot de regering van Filips II. In zijn inleiding omlijnt de auteur duidelijk zijn doel: de verzamelaar een zo volledig mogelijke gids bezorgen over al wat de Henegouwse numismatiek beoogt. Het werd dus geen loutere verhandeling, noch een opsomming van alle munten. Behoudens een kaart van het graafschap en een genealogische schets van Regnier (overleden in 915) tot Jan IV (1418-1427) bevat het boek geen geschiedkundige uiteenzetting.

Als vertrekpunt neemt steller uiteraard het werk van Renier Chalon «*Recherche sur les monnaies des comtes de Hainaut*», gepubliceerd in 1848 en door hem zelf vervolledigd in 1852, 1854 en 1857 en door A. De Witte in 1891. Sindsdien werd geen poging meer ondernomen om een gezamenlijke catalogus samen te stellen. Maar zoals laat veronderstellen werden in een periode van ongeveer negentig jaar hetzij nieuwe munten hetzij varianten ontdekt, werden gespecialiseerde studies gepubliceerd of werden oude teksten en feitenmateriaal terug onder de loep genomen.

Het grootste deel van het werk bevat dus een beschrijving en de afbeelding van alle munten, geslagen in het graafschap dat zich veel verder uitstreckte dan de hedendaagse grenzen. Valenciennes bijvoorbeeld was een zeer actief muntatelier. Doornik daarentegen behoorde niet tot Henegouwen.

Elke munt wordt zorgvuldig beschreven met de gekende varianten en voor de meest recente munten worden de gekende jaartallen gegeven. Bovendien worden interessante verwijzingen naar auteur, catalogus of verzameling bijgevoegd.

In een tweede deel en waar de auteur gegevens gevonden heeft, vermeldt hij nummer per nummer referenties van catalogi en prijslijsten met aangeduide prijzen of de behaalde prijs op de veilingen.

In een derde deel geeft de schrijver een overzicht met een kaart van de gekende vondsten welke munten van Henegouwen bevatten.

De editie is Franstalig en in offset met zeer leesbare tekst en werd gedactylografeerd met zorg. De geschetste afbeeldingen laten wat te wensen over, en de rugbinding valt eerder zwak uit. Ook kan misschien aanstoot genomen worden om referenties welke niet opgenomen werden in de bibliografie. Doch deze kleine foutjes beletten niet dat de auteur, voor de specialisten van het Henegouwse verzamelgebied, een werk gecreëerd heeft dat voor vele jaren het onmisbaar referentiewerk bij uitstek zal worden.

M.C.

De munten van de graven van Loon 12de - 14de eeuw door Prof. Dr. Jean BAERTEN

Dat de tentoonstelling in het Provinciaal Gallo-Romeins Museum te Tongeren, gewijd aan de Limburgse munten een welgekomen en opportune gelegenheid was, bewijst het verschijnen van bovenvermelde uitgave.

Dr. Jean Baerten, gewoon hoogleraar aan de V.U.B. te Brussel van wie geweten is dat zijn wetenschappelijke interesse reeds jaren vooral uitgaat naar de geschiedenis van het graafschap Loon, heeft deze gebeurtenis te baat genomen om de publikatie van deze wetenschappelijke studie te laten verschijnen.

Op een tachtigtal bladzijden wordt, op een bijzonder duidelijke en leesbare wijze een overzicht gegeven van de zeven muntheren van het graafschap Loon vanaf de twaalfde eeuw tot en met de incorporatie van het graafschap in het prinsbisdom Luik op het einde van de veertiende eeuw

Iedere muntheer wordt per hoofdstuk behandeld en, waar mogelijk, wordt elk hoofdstuk ingedeeld in drie delen; eerst worden de gevonden teksten vermeld waarin de munten geciteerd werden, daarna komt de ontleding van de muntslag aan de beurt; het laatste gedeelte van elk hoofdstuk behandelt de muntatelier(s) van de respectievelijke graven.

In bijlage vinden we de tekst van de privileges verleend door de graven aan de munters van Hasselt in 1315 en 1359.

De afbeeldingen, waarvan sommigen misschien wat onderbelicht werden, geven een volledig overzicht van alle gekende munten.

In een gedetailleerd commentaar geeft Prof. Baerten pro- en contra-uitingen over zekere stellingen zonder de lezer bepaalde visies te willen opdringen. Grafiekvergelijkingen van gewicht van munten en/of vondsten illustreren de opinies.

Naast de hoofdtypen van de munten welke allen met het gekende gewicht vermeld zijn, komen tevens alle varianten in het boek voor.

Wij raden deze uitgave alle verzamelaars ten eerste aan, ten eerste als voorbeeld hoe de muntgeschiedenis wetenschappelijk wordt benaderd, ten tweede om de manier en de wijze waarop een wetenschappelijke studie uiteengezet wordt waardoor ze gemakkelijk verstaanbaar wordt voor iedereen.

Zij die nog niet overtuigd zijn of wier interesse naar andere verzamelgebieden gaat, vragen wij toch het boek te kopen zij het maar om het goed initiatief te steunen. Het is onze overtuiging dat zij er veel zullen bij opsteken en de initiatiefnemers aanzetten op de ingeslagen weg verder te gaan zodat spoedig een geschiedkundig wetenschappelijk gefundeerd werk over, om maar te zeggen, alle Limburgse muntateliers zou voorliggen.

Documentatiecentrum van de Provinciale Dienst voor het Kunstpatri-monium, Begijnhof 59, 3800 Sint-Truiden. (Tel. 011/67.65.79).

Prijs: 250 fr. verzendingskosten niet inbegrepen.

A.D.

«The Paduans - Medals by Giovanni Cavino» door Richard Hoe Lawrence.

Deze oude studie verscheen voor het eerst in New York in 1883. De heruitgave vergemakkelijkt de mogelijkheid tot raadpleging ervan maar onderlijnt eveneens de belangrijkheid van dit werk.

Giovanni Cavino, tijdsgenoot van Benvenuto Cellini, werd geboren in Padua en overleed er in 1570 op de leeftijd van zeventig jaar. Hij schijnt er heel zijn leven vertoefd te hebben. Die gehechtheid aan zijn geboortestad zal waarschijnlijk de reden zijn waarom zijn nabootsing van antieke munten «paduaners» betiteld werden.

De vervalsingen waren noemenswaardig en ongeveer twee derden van zijn fabricatie waren nabootsing van Romeinse keizerlijke munten, maar toch mag men de talrijke portretten niet vergeten die hij maakte van de toenmalige magistraten en geleerden van Padua. De stijl van deze «moderne» werken benadert getrouw het werk van zijn collega's van toen, maar de kunde bevestigt tevens welk een invloed de antieke kunstwerken op de kunstenaar uitgeoefend hebben.

In de zestiende eeuw bezat het begrip «autentiek» niet dezelfde waarde als wij er nu aan vastknopen en Giovanni Cavino zal zeker niet het gevoel gehad hebben een vervalser geweest te zijn. De nabootsing waren trouwens ook niet altijd getrouwe copieën; waar zekere werken stellig imitaties waren van bestaande munten, waren andere bronzen creaties geïnspireerd op denieren. De voor- en keerzijden waren soms ook van verschillende munten, dikwijls zelfs van andere keizers en sommige keerzijden waren volledig nieuwe creaties. Dit belette toch niet dat veel van deze stukken later hun plaats gevonden hebben in de verzamelingen als zijnde authentieke antieke munten en daarom is het reeds noodzakelijk ze te kunnen onderscheiden. De catalogus samengesteld door R.H. Lawrence - 113 nummers waarvan 72 antieke nabootsing - kan hieraan grotendeels verhelpen. Daarna volgt de eigentijdse portrettenreeks.

Doch hij die in zijn verzameling een «paduaner» tussen zijn authentieke Romeinse verzameling moest vinden moet zich niet nodeloos ongelukkig voelen. De kwaliteit van die kunstwerken namelijk maakt dat de handelswaarde dikwijls de prijs van de antieke munten overtreft...

(Obol International, 8 South Michigan Avenue, Chicago, Illinois 60603. Prijs: \$ 5).

«ERASMUS» MEDAILLE

70 mm Ø
ontworpen door M. Van Dionant

Het Erasmuscollege te Brussel heeft een medaille uitgegeven met beeltenis van Erasmus. Keerzijdetekst: «ERASMUSCOLLEGE - 1981». Ze zal vanaf september 1981 kunnen onderschreven worden in brons of in zilver 950°.

Geslagen in de ateliers van de uitgevers van kunstmedailles (sinds 1853) FIBRU-FISCH N.V.

Voor alle inlichtingen en inschrijving zich wenden tot:

FIBRU N.V.
Edmond Rostandstraat 59
1070 Brussel.

NIEUWE AANMUNTINGEN

Maurice COLAERT

Weldra nieuwe uitgiften rond een nakende gebeurtenis: het huwelijk van Prins Charles en Lady Diane Spencer

De traditie wil dat de Engelse Munt bij een dergelijke gelegenheid een beperkt aantal stukken van één kroon in koper-nikkel uitgeeft tegen de prijs van zijn nominale waarde. Het stuk zal dus minder dan twintig frank kosten. Hetzelfde stuk zal dan ook in zilver geslagen worden.

We kunnen er zeker van zijn dat niet iedereen evenzeer maat zal houden. Het eiland Jersey heeft al aangekondigd dat het een munt van twee pond zal slaan, op dubbel formaat en in drie metalen: goud, zilver en gewoon metaal.

Het jaar van de haan

In 1978 zijn de autoriteiten van Hong Kong op de idee gekomen, ter gelegenheid van nieuwjaar, een goudstuk met een nominale waarde van 1.000 dollars uit te geven, met de afbeelding van het dier van het jaar volgens de Chinese kalender (er zijn er zo twaalf). Het werd onmiddellijk een succes want in het Verre Oosten zijn muntstukken, en zeker in goud, een zeer gewaardeerde gelegenheidsgift. De reeks werd voortgezet: het paard in 1978, de bok in 1979, de aap in 1980 en de haan in 1981.

De idee werd overgenomen door Macao. Nu breidt de groep van navolgers zich uit. Op zijn beurt slaat Singapore een stuk met een haan, maar dan in nikkel en met een nominale waarde van 10 dollar (40,70 mm, 28 g).

Anderzijds slaat China twee haan-stukken, een goudstuk van 22 karaat (23 mm, 8 g), 5.000 exemplaren met een nominale waarde van 250 yuan, en een ander in zilver 850/1000 (33 mm, 15 g), aantal beperkt tot 10.000 stukken, met een nominale waarde van 30 yuan. Bijzonderheid: het is de Munt van Singapore die belast werd met de commercialisering van deze twee stukken die blijkbaar uitsluitend voor de buitenlandse markt bestemd zijn.

Finland

Uitgifte van twee stukken, beiden in zilver 500/1000, met een nominale waarde van 50 mark, 30 g, 30 mm, 1981 en geslagen op 50.000 exemplaren. Het eerste stuk heeft betrekking op de 80e verjaardag van president Urho Kekkonen (zijn portret staat op de voorzijde, op de keerzijde een ploeg getrokken door twee paarden). Het tweede stuk werd uitgegeven naar aanleiding van het honderdste geboortjaar van de beroemde Hongaarse plaatsgrijpt; op de keerzijde zijn respectievelijk een speler en een doelman afgebeeld.

Hongarije

Stuk van 500 forint, zilver 640/1000, jaartal 1981, 25 g, 40 mm, naar aanleiding van het honderdste geboortjaar van de beroemde Hongaarse componist Bela Bartok. Zijn portret staat op de voorzijde, met op de achtergrond een wereldbol. Op de keerzijde: de vier eerste maten van een van zijn werken.

Spanje

Het wereldkampioenschap voetbal wordt in 1982 in Spanje gespeeld. Dit wordt nu reeds herdacht met een normaal geslagen reeks (5 tot 200 miljoen exemplaren per stuk). Op de voorzijde staat het portret van koning Juan Carlos en het jaartal 1980. Op de keerzijde de aangepaste symbolen en de datum «82».

Waarden: 50 centimos, 1, 5,25, 50 en 100 pesetas, het eerste stuk is in aluminium-brons, de anderen in koper-nikkel.

HOEKJE VAN DE VERZAMELAAR

Persmededeling

Dr. Thomas Fischer, Ruhr-Universität Bochum, Abt. für Geschichtswissenschaft Postfach 102148, D-4630 Bochum 1, deelt mede dat hij een wetenschappelijke studie gemaakt heeft die zal verschijnen in het jaarboek 1981 van de plaatselijke universiteit.

De numismatische verhandeling betreft een vroege tetradrachme van Antiochos I zoon, mederegent en opvolger van Seleucidenstichter Seleukos I. Op de keerzijde een schijnbare onuitgegeven variante van het Apollotype. De munt werd in februari aan de universiteit geschonken door het gekend veilinghuis Heinz-W. Müller uit Solingen.

Belangstellende verzamelaars kunnen een afdruk van het artikel bekomen tegen vooruitbetaling van DM 3,- op rekening 129 027 165 Sparkasse Bochum BLZ 430 500 01.

Nog over het 1.000 F biljet

In het vorig nummer maakten we melding van een variante van het nieuw biljet van 1.000 F waarbij slechts twee (Ernest en Modeste) der drie voornamen van de Luikse toondichter André Gretry afgedrukt staan.

De heer E. De Bock, uit Sint-Truiden, heeft in zijn bezit een andere variante waar de eerste drie letters van de familienaam ook niet afgedrukt werden en de toondichter als de heer TRY vermeld staat.

«Muntennieuws» in braille

De Numismatische Kring Zeeland geeft haar maandelijks blad *Muntennieuws* uit in braille.

In de *Muntennieuws* worden stukjes opgenomen over nieuwe munten, afbeeldingen op munten zoals dieren en schepen enz. Ook eventuele vervalsingen die mogelijkerwijs kunnen worden aangeboden en die bij de vereniging bekend zijn worden hierin naar voren gebracht. U kunt zich als abonnee opgeven door storting van f 15,- op girorekening 4485560 t.n.v. Numismatische Kring Zeeland, Spaarlingsstraat 5, 4421 GD Kapelle.

Zwitserland

Daar er steeds verwarring ontstaat tussen de muntjes van 50 en 5 rappen heeft de overheid beslist de huidige koper-nikkel legering van de kleinste munt vanaf 1 januari 1982 te vervangen door een nieuw geelkleurig aluminium-brons legering.

Verder hebben de autoriteiten besloten de speciale behandelde Zwitserse verzamelaarsmunten uitsluitend te laten leveren door de Schweizerische Nationalbank in Bern.

De muntseries kunnen verkregen worden tegen voorafbetaling in Zwitserse frank, verhoogd met 10 FS portkosten (voor minder dan 10 reeksen) bij voormelde Bank Abteilung Münzen CH-3003 Bern, Tel. (031)61.61.91. Men kan ook rechtstreeks storten op postcheckrekening 30-5 van dezelfde bank.

Er wordt medegedeeld dat alleen de muntseries 1979 en 1980 nog voorhanden zijn tegen 18 FS de serie (beide oplagen bedragen 10.000 exemplaren in stempelglans).

Canadese Dollar 1911

Verwachtend dat de zilveren Canadese dollar 1911, waarvan slechts twee exemplaren bekend zijn, over enkele jaren een paar miljoen dollar zal halen op de veilingen, hebben twee Amerikaanse munthandelaars ongeveer 14.000.000 BF neergeteld voor één exemplaar.

Hierdoor werd het hoogste bedrag bereikt ooit voor een twintigeeuwse munt betaald. Het andere exemplaar bevindt zich in de Koninklijke verzameling te Londen.

Eigenaardig genoeg werd deze dollar nooit in serie geproduceerd omdat het Latijnse onderschrift: «George V bij de Gratie Gods» de Canadezen niet beviel.

Noodmunt Gent 2 Fr.

De heer André Despretz, Karthuizerlaan 44, 9810 Drongen-Baarle, schreef ons het volgende: «Mijn aandacht ging naar een artikeltje uit het «Hoekje van de verzamelaar» van het maart-aprilnummer van ons tijdschrift, waarin de heer F. Van Brussel op p. 81 meedeelt een Gentse noodmunt van 2 Fr. te bezitten, met normale afmetingen, maar in *zink*, alleen de zijde met waarde aanduiding verkoperd, en een laag gewicht van 6,125 gram.

Over deze Gentse noodmunten verschenen verschillende zaken, o.a.

— Gilleman Ch. «Monnaies de nécessité et bons de caisse de la ville de Gand, 1914-1919» in «Revue belge de numismatique» 1919, jg. 71, p. 230-250.

— Lefébure Ch. «La frappe en Belgique occupée», Brussel 1923. Maar wellicht weet betrokkene dit ook.

Het betrokken stuk was vervaardigd uit ijzer («fer dur») en geplatteerd met rood koper langs de zijde met waarde aanduiding, en met geel koper langs de «leeuwkant». Het stuk zou een normaal gewicht van 6,5 g dienen te hebben.

Twee stukjes, waarvan ik met zekerheid kan verklaren dat ze achteraf geen enkele «behandeling» hebben ondergaan (nl. erfenisstukjes) controleerde ik. Toevallig zitten bij deze 2 Fr. twee «varianten» (?)...

Het normale stuk, rood-geel heeft een gewicht van 6,3 gram. Het «abnormale» stuk heeft een rode zijde waar de grijze kleur van het ijzer doorkomt en een «leeuwzijde» waar geen spoorje geel koper meer op voorkomt!

Vraag: is datgene wat de heer Van Brussel als zink aanziet, niet het ongeplatteerde ijzer?...

Het gewicht van het stuk in mijn bezit: 7 gram. Dus zwaarder...

Tevens controleerde ik twee 50 ct stukjes: het ene stukje gekleurd volgens de voorschriften en het vereiste gewicht van 2,4 gram. Het tweede echter heeft een leeuwzijde die meer roodkoper dan messing is. Een muntplaat in zeer schamele toestand. Een gewicht van 1,95 gram...

Zijn al deze verschillen soms niet te wijten aan een gebrekkige productietechniek van de betrokken firma Geeraert Zoon?

Hopelijk komen er voldoende reacties binnen om tot ruimere conclusies te komen.»

Valse herdenkingsmunt: moduul van 5 fr. 1830-1880

De heer René Cange, die als lid van de afdeling te Brussel, zich inspant om alle documentatie te verzamelen betreffende eventuele vervalsingen, bericht dat er sedert enkele tijd een vervalsing van de herdenkingsmunt van de moduul van 5 fr. 1880 op de numismatische markt is verschenen.

Middelen om deze sterk gezochte munt te onderscheiden van de valse:

1. De groeven van de kartelrand zijn dikker dan normaal.
2. De E van de handtekening is dik aangebracht en doorstreept, de R is naar omhoog verplaatst.
3. Er zijn golven in het veld rond de beeltenissen.
4. Er is een gietdraad in de onderste lip van Leopold I die doorloopt in de baard van Leopold II.
5. De letter D van Leopold I is kleiner dan de andere.

Er bestaan verscheidene tientallen van deze vervalsing, waarvan enkele met zekerheid ontdekt zijn. Wees waakzaam.

Over de munten van de Islam

Er bestaat praktisch geen handel in Islamitische munten in België. Uit historisch oogpunt zijn ze belangrijk, maar ze zijn natuurlijk moeilijk te ontcijferen, daar hun hoofdbestanddeel, op enkele uitzonderingen na, uit tekst bestaat en hun belangrijkheid hangt af van de tekst die erop geschreven staat. Men moet daarom deze tekst kunnen lezen en begrijpen, wat een grote inzet vereist.

In andere landen, bijzonder in Engeland, vormen deze munten het voorwerp van belangrijke transacties. Wij hebben reeds dikwijls verkopen vermeld die uitsluitend deze munten verhandelen. Wij publiceren ook deze keer enkele belangrijke prijzen die bereikt werden bij een verkoop van Sotheby op 2 maart laatstleden. Deze prijzen zijn uitgedrukt in pond en de veilingskosten van 10 % zijn niet inbegrepen.

In het geheel zijn de veilingen per opbod schappelijk en varieert de prijs van 50 tot 400 pond. Maar er zijn «pieken» die aantonen dat de liefhebbers bereid zijn tot belangrijke offers wanneer het betreft een zeldzaamheid.

Ziehier enkele voorbeelden:

- halve dinar van Noord-Afrika met Latijns opschrift uit het jaar 96 van de Mohammedaanse tijdrekening: 2800 pond.
- dinar van de Omayyaanse Kaliefen van het jaar 126 (Mohammedaanse tijdrekening), uiterst zeldzaam, ging tot 13.000 pond; een andere van 132 (750 na Chr.) onder Marwan II: 10.000 pond.
- anonieme dinar van het jaar 114, uit het atelier van Al Andalus, onuitgegeven jaartal en heel zeldzaam: 8.000 pond.
- dinar van Almoraviden, geslagen te Sevilla in 521 (Mohammedaanse tijdrekening): 2.800 pond.
- Gouden munt van 500 piaster uit het Ottomaanse keizerrijk, geslagen onder Abd-al-Hamid II gedurende het eerste jaar van zijn regering (1293-1327 in Mohammedaanse tijd, 1876—1909 na Chr.): 2.500 pond.

Tongeren: Gallo-Romeins Museum

Van 5 maart tot 3 mei 1981 richtte de Provinciale Dienst van het Kunstpatrimonium van Limburg een tentoonstelling in gewijd aan «Munt in Limburg».

Deze expo gaf de bezoeker een inzicht over de rol die munten in de samenleving en meer speciaal in Limburg speelden. Ze werd dan ook opgevat in drie grote luiken, waarin telkens een ander onderwerp werd uitgediept. Deze luiken omvatte:

1. De techniek van het muntslaan.

Hier werd een overzicht gegeven over de evolutie in de technieken die werden gebruikt bij het vervaardigen van munten.

Om een beter idee te geven van de moeilijkheden van het muntersvak, bood men de bezoekers de gelegenheid hun eigen herdenkingspenning in tin te slaan.

De ontwerper Luc Smeets (P.D.K. Sint-Truiden) had op de voorzijde de eigenheid van de provincie Limburg verzinnebeeld, terwijl op de keerzijde het wapenschild van het graafschap Loon werd afgebeeld.

De beide stempels werden voor veiligheidsredenen in een «munttang» bevestigd, zodat de kans op mislagen verkleind werd.

Na het slaan van de penning werd deze in een fraai käft met zakje verpakt dat genummerd was van 1 tot 500 en van de nodige technische uitleg voorzien.

2. Rekenen en tellen met munten.

In het tweede luik werd uitgelegd hoe men vroeger met behulp van teltafels en rekenpenningen boekhouding kon voeren.

De bezoeker die zijn rekenkunst in de praktijk wilde testen, kreeg hiervoor dan ook ruimschoots de kans dit op een teltafel te demonstreren.

3. De muntateliers.

Een zicht op een gedeelte van de tentoonstellingszaal luik III

In het laatste luik werd aandacht besteed aan de productie van de lokale muntateliers van de provincie Limburg.

Elk atelier werd buiten de munten ook nog gesitueerd door middel van een gravure of foto.

Deze interessante tentoonstelling, die het bezoek overwaard was, is een initiatief dat zeker navolging verdient.

Cercle d'Etudes Numismatiques

De zitting van 14 april, die van een bijzonder belang was, werd bijgewoond door een uitzonderlijk deelnemerskorps. De heer Eric Huysecom, belast met de studie van de Nervische schat van Thuin, heeft een eerste uiteenzetting gegeven over de stand van zijn opzoekingen en van sommige voorlopige besluiten. Deze gouden staters zijn bestudeerd door juffr. Simone Scheers, die reeds vroeger vier klassen bepaald had. Het zijn 70 exemplaren van de eerste 2 klassen die in mei 1980 opgegraven werden te Thuin.

Men weet dat even belangrijke ontdekkingen, vooral tijdens de eerste helft van de 19de eeuw gedaan werden, maar geen enkele van deze schatten was het onderwerp van een dergelijke diepgaande studie, zelfs niet van een eenvoudige beschrijving.

Op enkele uitzonderingen na is het spoor van deze ontdekkingen verloren gegaan en het is daarentegen zeker dat veel van deze stukken, die slechts weinig interesse opwekten, werden hersmolten.

De schat van Thuin is feitelijk de eerste met staters van het type Y (ypsilon) die zo wetenschappelijk onderzocht wordt. De heer Huysecom heeft zijn opzoekingen toegespitst op gewicht, slijtage, stempel- en type-vergelijkingen.

Hij heeft ook vluchtig kennis gegeven van zijn eerste voorlopige besluiten. Als de verdeling in 4 klassen in geen enkel geval in twijfel wordt gesteld, zal de rangschikking van de 3de en 4de klassen waarschijnlijk moeten omgewisseld worden; anderzijds zijn de eerste twee klassen schijnbaar ouder en dus ook niet van dezelfde periode als de Gallische oorlog.

Afdeling Tubize: Nieuw Bestuur

Het bestuur van de Numismatische Kring van Tubize is voortaan als volgt samengesteld:

Voorzitter:

Paul Lucas, 7 sentier du Village, 7498 Hennuyères.

Ondervoorzitter:

Emile Serez, 23 rue Ripainoise, 1360 Tubize.

Secretaris:

Cyr. Huon, 20 rue Chapelle au Foya, 7493 Hennuyères.

Penningmeester:

Pierre Lucas, 7 sentier du Village, 7493 Hennuyères.

Commissarissen:

Jacques Lossignol, 45 rue du Bon Voisin, 1360 Tubize.

Christian Groyne, 16 rue des Peupliers, 5820 Suarlée.

Claude Regnier, 69 rue de l'Ecole, 1381 Quenast.

Afdeling Heusden-Zolder: 17-18 oktober 1981

Op zaterdag 17 en zondag 18 oktober richt deze afdeling een numismatisch weekeinde in met volgende activiteiten.

Zaterdag 17 oktober:

van 14 tot 17 uur: veiling

18 uur: voorstelling jaarboek

19 uur: spreekbeurt en tentoonstelling.

Zondag 18 oktober:

van 9 tot 17 uur: nationale ruildag.

De enige Belgische firma

GESPECIALISEERD IN FILATELISTISCHE EN NUMISMATISCHE
BENODIGDHEDEN

PHILAC P.V.B.A.

Zuidstraat 48 — 1000 BRUSSEL

Tel. 512.03.93 - P.C.R. 000-0069158-94 - B.T.W. 403.528.710

Grote keuze in catalogi per land en algemene numismatiek

Albums met plastieken bladen — muntvaliesjes en koffertjes

Muntkasten — zelfklevende munthouders H.B.

DAVO ALBUM «MUNTEN VAN BELGIË» — 500 BF.